

VšĮ „ŽMOGAUS TEISIŲ STEBĖJIMO INSTITUTAS“

2021 M. VEIKLOS ATASKAITA

2022 04 29

1. Įstaigos dalininkai

Viešoji įstaiga „Žmogaus teisių stebėjimo institutas“ (toliau – ŽTSI) įregistruota 2003 m.

	Dalininkas	Įnašas
1.	Henrikas Mickevičius	289.63 EUR
	Viso:	289.63 EUR

2. Įstaigos veiklos tikslai, pobūdis ir veiklos rezultatai per finansinius metus

Viešoji įstaiga „Žmogaus teisių stebėjimo institutas“ yra pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio pagrindinė veikla – stiprinti pilietinę visuomenę, aktyviai prisidėti prie atviros ir demokratinės visuomenės ugdymo, konsoliduojant žmogaus teises ir laisves. Organizaciją 2003 metais įkūrė Atviros Lietuvos fondas. 2012 m. ŽTSI buvo paskirtas Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo Nevyriausybinų organizacijų Programos nacionaliniu operatoriumi Lietuvoje (NVO programa). Tai pirmas atvejis Lietuvoje, kai vadovavimas pilietinei visuomenei stiprinti skirtoms lėšoms – 5,5 mln. eurų - patikėtas nevyriausybinei organizacijai.

Įstaigos veiklos tikslai, kryptys:

- Stebėti žmogaus teisių įgyvendinimą Lietuvoje;
- Ugdyti pilietinės visuomenės gebėjimus stebėti ir veikti valstybinę žmogaus teisių politiką bei praktiką;
- Informuoti visuomenę apie žmogaus teisių pažeidimus ir galimybes apginti savo pažeistas teises;
- Atkreipti valstybės institucijų bei visuomenės dėmesį į socialiai pažeidžiamų asmenų teises ir galimus jų pažeidimo atvejus;
- Skatinti valdžios institucijas tobulinti teisės aktus atsižvelgiant į žmogaus teisių apsaugos standartus;

Veiklos formos:

- Teisės aktų projektų analizės;
- Tarpdisciplininiai tyrimai žmogaus teisių srityje;
- Teisinės konsultacijos ir strateginis bylinėjimas nacionaliniuose teismuose, Europos žmogaus teisių teisme ir Jungtinių Tautų komitetuose;
- Ekspertinių išvadų teikimas Lietuvos, regioniniuose žmogaus teisių institucijose ir kitų valstybių teismuose;
- Teisinis švietimas, valstybės tarnautojų, teisininkų-praktikų, verslo atstovų mokymai žmogaus teisių klausimais;
- Advokacijos ir sąmoningumo kėlimo kampanijos;
- Tarptautinis bendradarbiavimas;

3. Įstaigos darbuotojai

Darbuotojų skaičius paskutinę praėjusio ataskaitinio laikotarpio 2020 m. gruodžio 31 dieną buvo 7, paskutinę ataskaitinio laikotarpio 2021 m. gruodžio 31 dieną buvo 7 darbuotojai.

4. Įstaigos įsigytas ir perleistas ilgalaikis turtas per finansinius metus

2021 metais įmonė neįsigijo ir neperleido ilgalaikio turto.

5. Įstaigos sąnaudos per finansinius metus, iš jų – išlaidos darbo užmokesčiui

	Sąnaudos	Suma, EUR
1.	Darbo užmokestis	106783
2.	Nusidėvėjimo (amortizacijos)	0
3.	Patalpų išlaikymo	9500
4.	Ryšių, pašto	3694
5.	Kitos administracinės išlaidos	15325
6.	Kelionių išlaidos	268
7.	Projektų, renginių išlaidos	47987
8.	Neigiama valiutų kurso įtaka	1286
	Viso:	184843

6. Įstaigos sąnaudos valdymo išlaidoms

	Sąnaudos	Suma, EUR
1.	Vadovų darbo užmokestis	7093
	Viso:	7093

7. Duomenys apie viešosios įstaigos vadovą, įstaigos išlaidos vadovo darbo užmokesčiui ir kitoms viešosios įstaigos vadovo išmokoms

ŽTSI direktoriui D.Pūriui 2021 metais buvo išmokėta 7093 EUR darbo užmokesčio, įskaitant visus mokesčius.

8. Įstaigos išlaidos kolegialių organų kiekvieno nario darbo užmokesčiui ir kitoms įstaigos kolegialių organų narių išmokoms

Tokių išmokų 2021 metais nebuvo.

9. Įstaigos išlaidos išmokoms su viešosios įstaigos dalininku susijusiems asmenims

Tokių išmokų 2021 metais nebuvo.

10. Įstaigos veikla, vykdyti projektai, įgyvendinant įstatuose nustatytus veiklos tikslus

Programos ir projektai:

Projekto pavadinimas

<p>Igalinti vaikai ir šeimos: smurto prevencijos ir intervencijos paslaugų modelis (pradžia 2021 m.)</p>	<p>Tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Projekto metu bus sukurta ir Lietuvoje įdiegta prevencinė programa vaikams ir šeimoms bei plečiamas specializuotų paslaugų prieinamumas smurtą patyrusiems vaikams ir jų šeimoms. – Įdiegus naujų paslaugų modelį, vaikai, kuriems kyla rizika patirti smurtą, bus igalinti atpažinti pavojingas situacijas, o vaikai, kurie jau patyrė smurtą, – pranešti apie tai ir gauti tinkamą pagalbą. <hr/> <p>Rezultatai per 2021 m.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Atlikta focus grupių apklausa, skirta smurto prieš vaikus prevencijos bei vaikų ir šeimų poreikių analizei. 2021 m. vasario - kovo mėn. įgyvendintos 6 diskusijos, kuriose dalyvavo specialistai, dirbantys su vaikais ir šeimomis, specialistai, dirbantys su raidos sutrikimų turinčiais vaikais, tėvai, auginantys paauglius ir vaikus, paaugliai ir vaikai. – Parengta smurto prieš vaikus Lietuvoje situacijos apžvalga. Rasite leidinyje „Vaikų apsauga nuo smurto Lietuvoje: situacijos apžvalga“. – Atlikta vaikų, šeimų ir specialistų poreikių analizė. Rasite leidinyje „Ką vaikai, tėvai ir specialistai sako apie smurto prieš vaikus prevenciją: fokus grupių rezultatai“. – Birželio 1 d. įvyko konferencija „Igalinti vaikai ir šeimos: kaip apsaugoti vaikus nuo smurto“. – Teikiama psichologinė pagalba smurtą patyrusiems vaikams ir jų artimiesiems.
<p>Tvari parama žmogaus teisėms per advokaciją ir švietimą (pradžia 2020 m. lapkritį)</p>	<p>Tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sustiprinti žmogaus teisių padėties Lietuvoje stebėseną, siūlant sprendimų priėmėjams ir politikos formuotojams su tarptautiniais žmogaus teisių standartais derančius viešosios politikos sprendimus; – aktyvios advokacijos pagalba mobilizuoti visuomenės paramą šiems sprendimams bei didinti visuomenės atsparumą nedemokratinėms, žmogaus teises ribojančioms iniciatyvoms; – keisti su labiau pažeidžiamomis visuomenės grupėmis dirbančių specialistų bei apie pažeidžiamas grupes rašančių žurnalistų nuostatas šių grupių atžvilgiu, vykdant šviečiamąsias veiklas bei įtraukiant į jas pažeidžiamų bendruomenių atstovus (es). <hr/> <p>Rezultatai per 2021 m.:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – sudalyvauta 22 darbo grupių ir komitetų posėdžiuose įvairiais klausimais, nuo atsako į neapykantos nusikaltimus ir asmeninio asistento iki strateginių ieškinių prieš NVO ir žiniasklaidą bei migrantų ir prieglobsčio prašytojų padėties; – paskelbti 29 ekspertiniai straipsniai, komentarai ir pranešimai konferencijose/diskusijose įvairiais žmogaus teisių klausimais; straipsniai ir komentarai skelbti tokiose žiniasklaidos priemonėse kaip LRT.lt, 15min.lt, delfi.lt, NARA, manoteises.lt, alfa.lt, kaunodiena.lt, žurnale „Savaitė“, dalyvauta ir pasisakyta LRT televizijoje ir radijuje, Žinių radijuje; – pateiktos 9 pastabos / pasiūlymai teisės aktų projektams ir programiniams dokumentams bei raštai institucijoms; paveikti 3 teisės aktai / programiniai dokumentai, t.y. atsižvelgta į pastabas ir projektas pakoreguotas; – parengti ir paskelbti 8 informaciniai pranešimai apie žmogaus teisių aktualijas mūsų svetainėje ir platformoje Liberties.eu; – atliktas ir pristatytas visuomenės nuostatų žmogaus teisių klausimais tyrimas, pranešimu spaudai apie tyrimą pasidalino delfi.lt, alfa.lt, kaunodiena.lt; – suorganizuotos dvi Seimo pirmininkės globotos konferencijos Seime apie psichikos sveikatą ir vaikų ir paauglių psichikos sveikatą; pirmosios konferencijos transliacija ir įrašas delfi.tv peržiūrėtas 53 tūkst. kartų; – suorganizuoti dveji gebėjimų stiprinimo mokymai (apie strateginį valdymą ir psichologinę gerovę darbe); – atlikti vizitai į 7 migrantų ir prieglobsčio prašytojų sulaikymo ir apgyvendinimo vietas, prisidėta prie Seimo kontrolierių ataskaitos rengimo; – pradėta rengti 2020-2021 m. žmogaus teisių apžvalga; – atnaujintas ir išleistas smurto lyties pagrindu prevencijos komiksas “Birutė Bebaimė”; – organizuojami renginiai jaunimui regionuose apie smurtą lyties pagrindu.
<p>Aktyvūs Europos piliečiai prieš neapykantos kalbą (pradžia 2020 m. kova)</p>	<p>Tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Skatinti tokias demokratines vertybes kaip pilietinis ir politinis dalyvavimas, taikus sambūvis ir įvairovė, didelį dėmesį skiriant naujų piliečių (imigrantų) ir kitų neapykantos kalbos pažeidžiamų grupių dalyvavimui.

	<p>Projekto veikla padidins piliečių žinias apie žalingą neapykantos kalbų poveikį, skleis europines vertybes ir stiprins jaunimo solidarumą per diskusijas, tinklų kūrimą ir žmogaus teisių švietimą.</p>
	<p>Rezultatai per 2021 m.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Surengtas tarptautinis nuotolinis seminaras „Aktyvūs piliečiai prieš neapykantos kalbą“; – Atliktas tyrimas, kuriame analizuojamas ryšys tarp neapykantos kalbos ir euroskepticizmo; – Surengtas tarptautinis interaktyvus seminaras „Aktyvus jaunimas prieš neapykantos kalbą“.
<p>FRANET (pradžia 2019 m.)</p>	<p>Tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Europos Sąjungos Pagrindinių teisių agentūros užsakymu atliekami tyrimai įvairiose žmogaus teisių srityse. <p>Rezultatai per 2021 m.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Parengtos 2020 m. ir 2021 m. metinės tematinės Pagrindinių teisių agentūros ataskaitos dalys apie asmens duomenų apsaugą, informacinę visuomenę, vaikų skurdo mažinimą, smurto prieš vaikus prevenciją, nepilnamečių įtariamųjų teises, nukentėjusiųjų teises ir žmonių su negalia teises. – Parengtos 2020 ir 2021 m. ataskaitos apie ES Pagrindinių teisių chartijos taikymą Lietuvoje.

Psichikos sveikata ir žmogaus teisės – paradigmos poslinkio ir pokyčių skatinimas Lietuvoje, rytų Europos bei Eurazijos regione (pradžia 2019 m. liepą)

Tikslai:

- Projektu siekiama prisidėti prie žmogaus teisėmis grįsto požiūrio ir susijusių principų integravimo į psichikos sveikatos politiką bei įvairių paslaugų spektro plėtrą Lietuvoje bei platesniame Rytų Europos bei Eurazijos regione. To siekiama vykdant tiriamąsias veiklas, advokaciją, tinklaveiką ir žinių dalijimąsi regioniniu lygmeniu.
- Trumpalaikis projekto tikslas yra nubrėžti gaires ir kryptį koordinuotam psichikos sveikatos ir žmogaus teisių aktyvizmui Rytų Europos bei Eurazijos regione. Ilgalaikis tikslas yra paskatinti ir prisidėti prie resursų perskirstymo psichikos sveikatos sistemoje link žmogaus teisėmis grįstos politikos užtikrinimo bei platesnio ir įvairesnio paslaugų spektro vystymo žmonėms, turintiems psichikos sveikatos sutrikimų, intelekto ir/ar psichosocialinę negalią.

Rezultatai per 2021 m.:

- Įgyvendinant tyrimą, Sakartvele per 9 dienas ŽTSI ekspertės atliko 15 individualių ir 6 grupinius interviu su 31 asmeniu, taip pat aplankė įvairias institucijas bei nevyriausybinės organizacijos trijuose Sakartvelo regionuose.
- Su partneriais planuotas ir organizuojamas vizitas į Kirgiziją, tyrimo tikslais, deja, turėjo būti atšauktas dėl COVID-19 pandemijos.
- Tyrimo rėmuose, nuotoliniu būdu, buvo apklausti ekspertai iš 7 valstybių, jie užpildė išsamias anketas apie padėtį jų šalyse.
- Finalizuojama tarptautinio tyrimo ataskaita.
- Lietuvoje atnaujinta nepriklausomų ekspertų ir nevyriausybinių organizacijų „Psichikos sveikata 2030“ koalicijos veikla, organizuojamos ir koordinuojamos šios koalicijos advokacijos iniciatyvos.
- Lietuvoje Nacionalinio žmogaus teisių forumo metu buvo suorganizuota diskusija apie deinstitutionalizaciją ir bendruomeninių paslaugų vystymą psichikos sveikatos sutrikimų ar negalia turintiems žmonėms.
- Vykdoma LR Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo nuostatų įgyvendinimo stebėseną ir analizę.
- ŽTSI atstovaujama darbo grupė Socialinės apsaugos ir darbo bei Sveikatos apsaugos ministerijose.
- ŽTSI kartu su partneriais Psichikos sveikatos perspektyvomis įvykdė tyrimą apie žmogaus teisių padėtį psichikos sveikatos srityje, COVID-19 pandemijos metu. Tyrimo ataskaita bus pristatyta 2021 metais.
- ŽTSI pradėjo bendradarbiavimą su dokumentinių filmų kūrėjais iš Sakartvelo, išvystė idėją ir pradėjo darbus kuriant dokumentiką, psichikos sveikatos ir žmogaus teisių tema. Taip pat bendradarbiaujama su režisierė iš Lenkijos, siekiant sukurti dokumentinį filmą susijusiomis temomis ir Lietuvoje.
- Spalį išleistas mokslinis [straipsnis](#) apie žmogaus teises ir psichikos sveikatą COVID-19 pandemijos metu (*The right to mental health during the COVID-19 pandemic*), bendradarbiaujant su VŠĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“.
- Paskelbta tyrimo ataskaita „Teisė į psichikos sveikatą ir asmenų su psichosocialine negalia teisių užtikrinimas COVID-19 pandemijos metu Lietuvoje“.
- Ukrainoje vyko duomenų rinkimo stadija analogiško tyrimo įgyvendinimui.
- Tęsiama nepriklausomų ekspertų ir nevyriausybinių organizacijų „Psichikos sveikata 2030“ veikla, organizuojamos ir koordinuojamos šios koalicijos advokacijos iniciatyvos.
- Palaikomi ryšiai su Kirgizija ir Kazakstanu, kitamet tikimasi atlikti faktinės medžiagos rinkimą šiose šalyse, susitikti su partneriais, sustiprinti tarptautinį bendradarbiavimą, susirinkti

	duomenų apie regiono ir skirtingų šalių kontekstus.
Gynybos teisės įrodinėjimo procese (vykdomas nuo 2019 m. lapkričio)	<p>Tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pagerinti ES direktyvų dėl įtariamųjų procesinių teisių praktinį įgyvendinimą per įrodymų priimtinumą (duomenų pripažinimo įrodymais) procedūras. Projektu taip pat siekiama iširti gerąsias praktikas ir nustatyti išliekančias problemas dėl gynybos galimybių veiksmingai dalyvauti įrodinėjimo procesuose, bei paskatinti gerųjų praktikų plėtrą projekto partnerių valstybėse. <p>Rezultatai per 2021 m.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Surengta virtuali diskusija „Įrodymų leistinumas baudžiamajame procese: ar išlaikoma kaltinimo ir gynybos interesų pusiausvyra?“ – Parengtas išsamus tyrimas apie įrodymų priimtumą baudžiamosiose bylose, kurio rezultatai pristatyti viešojoje diskusijoje, pritraukusioje 250 klausytojų iš teismų, prokuratūros, advokatūros, STT ir FNIT. – Įgyvendinant advokacines veiklas, susitikime su Teisingumo ministerijos atstovais buvo aptarta galimybė Baudžiamojo proceso kodekse įtvirtinti nuostatą, nustatančią pareigą daryti bent jau sulaikytų ir suimtų įtariamųjų apklausų garso ir vaizdo įrašus, apimančius informavimą apie procesines teises, teisės turėti gynėją išaiškinimą etc. Tokia priemonė vertinama kaip padedanti mažinti atotrūkį tarp teisinio reguliavimo ir realios praktikos. Be to, įrašai leistų vėlesniuose proceso etapuose išspręsti ginčus dėl vertėjo dalyvavimo, vertimo kokybės, ar asmuo nebuvo verčiamas duoti parodymų prieš save, ar nebuvo taikomos neleistinos taktikos, pvz., melagingi pažadai ir pan. – Parengta tyrimo ataskaita „Gynybos teisės įrodinėjimo procese“.
Efektyvaus atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą skatinimas (vykdomas nuo 2019 m. liepos)	<p>Tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Stiprinti teisėsaugos pajėgumą efektyviai reaguoti į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą, mažinti neapykantos nusikaltimų latentškumą, didinti pasitikėjimą tarp pareigūnų ir nukentėjusiųjų / pažeidžiamųjų bendruomenių, skatinti visuomenę atpažinti ir reaguoti į neapykantos nusikaltimus. <p>Rezultatai per 2021 m.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Atliktas tyrimas „Neapykantos nusikaltimai ir neapykantos kalba: situacijos Lietuvoje apžvalga“; – Parengta mokymų metodologija policijos pareigūnams ir Lietuvos policijos mokyklos kursantams „Pareigūnų veiksmai neapykantos nusikaltimų atvejais ir prevencinė veikla užkardant neapykantos nusikaltimus“;

	<ul style="list-style-type: none"> – Remiantis metodologija apmokyta per 200 policijos kursantų ir pareigūnų, parengta 10 policijos instruktorių kovos su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba tema; – Parengtas nuotolinis kursas policijos kursantams ir pareigūnams „Pareigūnų veiksmai neapykantos nusikaltimų atvejais ir prevencinė veikla juos užkardant“, kuris integruotas į Lietuvos policijos mokyklos elektroninę mokymosi platformą; – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija sudarė darbo grupę veiksmingam atsakui į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą Lietuvoje skatinti. Susirinkusi darbo grupė patvirtino veiklos planą 2020-2022 m. Per 2021 m. įvyko 3 darbo grupės posėdžiai bei vienas darbo grupės seminaras, kurį vedė ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro (ODIHR) atstovai. – Sukurti 5 asmenų, nukentėjusių nuo neapykantos nusikaltimų video-liudijimai; – Sukurta alternatyvi platforma, kurioje galima pranešti apie neapykantos nusikaltimus: https://manoteises.lt/pranesk/ – Surengta tarptautinė konferencija „Siekiant efektyvaus atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą“.
<p>Pokytis versle, viešajame sektoriuje, visuomenėje – nauji standartai diskriminacijos mažinimui (pradžia 2017 m. balandį)</p>	<p>Tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Sistemiškai keliant verslo, viešojo sektoriaus ir visuomenės išprusimą lygių galimybių srityje, mažinti diskriminaciją darbo rinkoje Lygių galimybių įstatyme numatytais pagrindais. <p>Rezultatai per 2021 m.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Išleistas gerosios praktikos vadovas „Psichikos sveikata darbe“. – Kartu su Lygių galimybių kontrolierės tarnyba parengtas ir išleistas gerosios praktikos leidinys „Lygios galimybės darbovietėje. Vadovas darbdaviams“. – Parengta atmintinė darbdaviams „Lygių galimybių politikos diegimas organizacijose“. – Parengta atmintinė darbdaviams „Tinkamas sąlygų pritaikymas žmonėms su negalia – kaip tai įgyvendinti darbovietėje“.
<p>Įtariamųjų teisių ikiteisminio tyrimo procese stiprinimas per į praktiką orientuotus advokatų mokymus (NETPRALAT) (pradžia 2018 m. spalį)</p>	<p>Tikslai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kelti baudžiamosios teisės srityje praktikuojančių advokatų praktines profesines kompetencijas ir skatinti advokatų iš skirtingų ES valstybių bendradarbiavimą. Šiuo projektu siekiama plėsti Nyderlanduose, Belgijoje, Airijoje

	<p>ir Jungtinėje Karalystėje taikomą mokymų koncepciją, orientuotą į kompetencijų, reikalingų siekiant užtikrinti aktyvų advokato vaidmenį baudžiamajame procese, ugdymą.</p>
	<p>Rezultatai per 2021 m.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Sukurta e-mokymosi ir keitimosi patirtimi platforma netpralat.eu – Parengta mokymų medžiaga anglų, lietuvių, lenkų ir ispanų kalbomis. – Advokatai iš Lietuvos, Ispanijos ir Lenkijos dalyvavo trijuose tarptautiniuose lektorių mokymuose, kuriuose pagrindinis dėmesys skirtas konstruktyvaus bendravimo ir problemų sprendimo įgūdžiams bei keitimuisi patirtimi. – Parengtas ir Lietuvos kontekstui adaptuotas gidas lektoriams, kurio paskirtis – įgalinti tolesnę mokymų plėtrą Lietuvoje. – Surengtos dvi dviejų dienų trukmės mokymų sesijos Lietuvos advokatams ir advokatų padėjėjams „Efektyvi įtariamojo gynyba ikiteisminiame tyrime per veiksmingą komunikaciją“. – Interaktyvių patyriminių mokymų koncepcija pristatyta Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos atstovams. – Parengta mokomoji medžiaga ir interaktyvūs mokymai advokatams, teikiantiems teisinę pagalbą baudžiamosiose bylose. Sukurti du mokomieji vaizdo įrašai.

Direktorius

Dainius Pūras